

การประชุมอาเซียน
ว่าด้วยความร่วมมือด้านการเมืองและความมั่นคงในภูมิภาคเอเชีย-แปซิฟิก
(ASEAN Regional Forum – ARF)

1. ความเป็นมาและรูปแบบของกระบวนการ ARF

1.1 ARF เป็นผลสืบเนื่องมาจากมติของที่ประชุมสุดยอดอาเซียนครั้งที่ 4 ที่ประเทศ สิงคโปร์ (Singapore Declaration of the Fourth ASEAN Summit) เมื่อปี 2535 เพื่อแยกการหารือ ด้านความมั่นคงกับประเทศคู่เจรจาในกรอบ ASEAN Post Ministerial Conferences (PMC) ออกไปเป็นอีกเวทีหนึ่งสำหรับการหารือด้านการเมืองและความมั่นคงในภูมิภาคโดยเฉพาะ เพื่อให้สามารถหารือในรายละเอียดและได้ผลเป็นรูปธรรมยิ่งขึ้น โดยการประชุมระดับรัฐมนตรีครั้งแรก จัดขึ้นที่กรุงเทพฯ เมื่อวันที่ 25 กรกฎาคม 2537

1.2 ปัจจุบัน ARF มีประเทศเข้าร่วม 26 ประเทศกับ 1 กลุ่มประเทศ ประกอบด้วย สมาชิกอาเซียน 10 ประเทศ ประเทศคู่เจรจาของอาเซียน (Dialogue Partners) 9 ประเทศกับอีก 1 กลุ่มประเทศ ได้แก่ สหรัฐอเมริกา แคนาดา ออสเตรเลีย นิวซีแลนด์ จีน ญี่ปุ่น สาธารณรัฐเกาหลี รัสเซีย อินเดีย สหภาพยุโรป ผู้สังเกตการณ์พิเศษของอาเซียน (Special Observer) 1 ประเทศ ได้แก่ ปาปัวนิวกินี และประเทศอื่นในภูมิภาค 6 ประเทศ ได้แก่ มองโกเลีย สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนเกาหลี ปากีสถาน ติมอร์-เลสเต บังคลาเทศ และศรีลังกา

2. ภารกิจสำคัญของ ARF

2.1 ARF เป็นเวทีและกลไกที่อาเซียนจัดตั้งขึ้นมาเพื่อเป็นช่องทางที่จะมีปฏิสัมพันธ์ (engage) กับประเทศสำคัญนอกภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ที่มีผลประโยชน์ในพื้นที่ที่เป็น geographical footprint ของ ARF (เอเชียตะวันออกเฉียงใต้ เอเชียตะวันออกเฉียงเหนือ และ Oceania) เพื่อส่งเสริม เสถียรภาพและสันติภาพในพื้นที่ดังกล่าว ในการนี้ อาเซียนมอง ARF เป็นส่วนสำคัญของยุทธศาสตร์ อาเซียน ที่จะคงไว้ซึ่งบทบาทนำของอาเซียน (central role and driving force) ในการขับเคลื่อน กระบวนการความร่วมมือต่างๆ เพื่อให้เกิดสันติภาพและเสถียรภาพในภูมิภาค อีกทั้งเป็นเสาหลัก อันหนึ่งใน regional security architecture

2.2 การดำเนินงานในกรอบ ARF เพื่อนำไปสู่เสถียรภาพในภูมิภาคมี 3 ขั้นตอน ได้แก่

- 1) มาตรการเสริมสร้างความไว้วางใจหรือ Confidence Building Measures: CBMs – Stage 1
- 2) การทูตเชิงป้องกันหรือ Preventive Diplomacy : PD – Stage 2
- 3) แนวทางเรื่องปัญหาความขัดแย้งหรือ Approaches to Conflict – Stage 3

2.3 ปัจจุบันถือได้ว่า ARF อยู่ในขั้นหรือ Stage 1.5 กล่าวคือ เริ่มมีการหารือเรื่องของการทูต ในเชิงป้องกันหรือ Preventive Diplomacy แต่ยังไม่ถึงขั้นมีการดำเนินการเรื่อง Preventive Diplomacy ในขั้นนี้ ประเทศที่เข้าร่วมใน ARF กำลังพิจารณาการจัดทำ ARF Preventive Diplomacy

Work Plan เพื่อศึกษาความเป็นไปได้ของการหามาตรการ PD ในบางกรณี ซึ่งอาจเป็นในเรื่องของ non-traditional security issues เป็นต้น ประเทศส่วนใหญ่มีท่าทีที่ว่าพร้อมที่จะให้มีการก้าวไปสู่ Stage 2 เรื่อง Preventive Diplomacy แม้กระทั่งจีนมีท่าทีไม่ชัดเจนในหลักการแต่ขอให้มีการศึกษาอย่างละเอียด และมีการดำเนินการเรื่องของ CBMs ควบคู่กันไป ส่วนประเทศที่มีท่าทียังไม่พร้อมที่จะรับ PD มากที่สุดคืออินเดีย อนึ่ง ไทยได้พยายามผลักดันให้ ARF ก้าวไปสู่ Stage 2 ของ ARF หรือ PD มาโดยตลอด ทั้งนี้ บนพื้นฐานว่าจะไม่มีการใช้ PD ในส่วนของปัญหาภายในประเทศ หรือปัญหาขัดแย้งทวิภาคี ยกเว้นแต่ได้รับความเห็นชอบจากประเทศที่เกี่ยวข้อง

2.4 ในเวลาเดียวกัน ARF พยายามที่จะส่งเสริม practical cooperation ใน areas บางอย่าง ที่มีผลประโยชน์ร่วมกัน ซึ่งปัจจุบันรวมกัน 4 areas หลักกล่าวคือ (1) disaster relief (2) counter-terrorism และ transnational crime (3) maritime security และ (4) non-proliferation and disarmament เป็นหลัก โดยพยายามส่งเสริมให้มีการแลกเปลี่ยน best practices และประสบการณ์ในเรื่องดังกล่าว ทั้งนี้ เพื่อพยายามนำไปสู่การจัดทำกิจกรรมที่เป็นรูปธรรมเช่นการจัดทำ Standard Operating Procedures หรือ Guidelines เป็นต้น นอกจากนี้ การปฏิสัมพันธ์ระหว่างผู้เชี่ยวชาญ ในบริบทของการช่วยแก้ปัญหาาร่วมกัน จะเป็นการช่วยส่งเสริม trust and confidence ในอีกทางหนึ่ง

3. กลไกสำคัญของ ARF

3.1 รัฐมนตรีต่างประเทศและเจ้าหน้าที่อาวุโส ARF พบปะกันปีละ 1 ครั้ง โดยรัฐมนตรีต่างประเทศ (ARF Ministerial Meeting) จะพบกันในช่วงประมาณเดือนกรกฎาคมและเจ้าหน้าที่อาวุโส (ARF Senior Officials' Meeting) ในเดือนพฤษภาคม เพื่อพิจารณาข้อเสนอของที่ประชุมระดับเจ้าหน้าที่และหารือถึงแนวทางการพัฒนาความร่วมมือใน ARF ทั้งนี้ ภายหลังจากการประชุม รัฐมนตรี ARF ประธานที่ประชุมจะออกแถลงการณ์ (Chairman's Statement) เพื่อสะท้อนผลการหารือ อีกทั้งอาจมีแถลงการณ์แยกในเรื่องสำคัญอื่น ๆ ด้วย

3.2 ประเทศที่เข้าร่วมใน ARF ได้พยายามที่จะให้ฝ่ายทหารมีความเกี่ยวข้องมากขึ้น ในกระบวนการ ARF ซึ่งปัจจุบันฝ่ายทหารมีส่วนร่วมใน ARF ใน 2 ระดับ โดยผ่านกลไกของ ARF Security Policy Conference (ASPC) และการประชุม ARF Defence Officials Dialogue (ARF DOD)

(1) การประชุม ARF Security Policy Conference (ASPC) เป็นการประชุมระดับสูงของฝ่ายทหาร (รัฐมนตรีช่วยหรือระดับเทียบเท่าปลัดกระทรวงฯ) เพื่อเสริมสร้างความไว้วางใจระหว่างฝ่ายทหารของประเทศที่เข้าร่วม ARF เพื่อส่งเสริมความเข้าใจและไว้วางใจและความโปร่งใสระหว่างกองทัพของประเทศต่างๆ ซึ่งจะช่วยลดโอกาสของการใช้กำลังหรือมาตรการทางทหารระหว่างกัน โดยการประชุม ASPC ครั้งที่ 1 จัดขึ้นระหว่างวันที่ 4-6 พฤศจิกายน 2547 ณ กรุงปักกิ่ง โดยมีอินโดนีเซียเป็นประธาน โดยไทยเป็นประธานการประชุม ASPC ครั้งล่าสุดเมื่อวันที่

19 พฤษภาคม 2552 ที่จังหวัดภูเก็ต โดยมีพลเอกอภิชาติ เพ็ญกิตติ ปลัดกระทรวงกลาโหม เป็นประธาน

(2) การประชุม ARF Defense Officials' Dialogue (ARF DOD) เป็นการประชุมระดับเจ้าหน้าที่ฝ่ายทหาร เพื่อหารือรายละเอียดความร่วมมือของฝ่ายทหารในกรอบ ARF ทั้งนี้ การประชุม DOD ยังจัดขึ้นในช่วงการประชุมเจ้าหน้าที่อาวุโสและการประชุมรัฐมนตรีต่างประเทศ และก่อนการประชุม ASPC เพื่อช่วยในการเตรียมการประชุมดังกล่าว ล่าสุด พลเอกไวพจน์ ศรีนวน รองปลัดกระทรวงกลาโหม ได้เป็นประธานการประชุม ARF DOD เมื่อวันที่ 22 กรกฎาคม 2552 ที่จังหวัดภูเก็ต

3.3 ARF แบ่งประเภทกิจกรรมออกเป็น 2 แนวทาง (Tracks) ได้แก่

(1) กิจกรรมที่เป็นทางการ (Track I) เรียกว่า กิจกรรมระหว่างปี (inter-sessional activities) ซึ่งเป็นกิจกรรมระดับเจ้าหน้าที่ที่หารือเกี่ยวกับกิจกรรมเฉพาะเรื่อง ซึ่งแบ่งออกได้เป็น 2 กรอบกิจกรรม ได้แก่ (1) Inter-Sessional Support Group on Confidence Building Measures and Preventive Diplomacy (ISG on CBMs and PD) และ (2) Inter-Sessional Meetings ในสาขาความร่วมมือต่างๆ โดย ISG on CBMs จัดขึ้นเป็นครั้งแรกในปี 2539 ในลักษณะของการมีประธานร่วมจากสมาชิกอาเซียน 1 ประเทศและประเทศภายนอกอาเซียน 1 ประเทศ ซึ่งต่อมาได้มีการเพิ่มเรื่องของ PD ด้วย โดยภายใต้การประชุม ISG on CBMs จะมีการประชุม workshops/seminars ต่าง ๆ ที่ประเทศ ใน ARF เสนอให้ที่ประชุมรัฐมนตรีต่างประเทศรับรองก่อนดำเนินการในปีถัดไป ส่วน ISMs จะเน้นการส่งเสริมความร่วมมือในเรื่องของ Disaster Relief, Counter-Terrorism and Transnational Crime, Maritime Security และ Non-Proliferation and Disarmament

(2) กิจกรรมที่ไม่เป็นทางการ (Track II) จัดโดยสถาบันวิจัยหรือสถาบันวิชาการของประเทศผู้เข้าร่วม ARF ตามความเห็นชอบจากที่ประชุม ARF ระดับเจ้าหน้าที่อาวุโสและรัฐมนตรี โดยมีนักวิชาการและเจ้าหน้าที่ภาครัฐบาลเข้าร่วมประชุมในฐานะส่วนตัว เพื่อหารือเกี่ยวกับประเด็นด้านการเมืองและความมั่นคง ซึ่งที่ผ่านมา ARF ได้มีการจัดประชุม/สัมมนาวิชาการในหัวข้อต่างๆ อาทิ การไม่แพร่ขยายของอาวุธ (non-proliferation) การทูตเชิงป้องกัน (preventive diplomacy) การต่อต้านการก่อการร้าย และสถานการณ์ในคาบสมุทรเกาหลี เป็นต้น ปัจจุบัน CSCAP ถือว่าเป็นส่วนหนึ่งของ Track II ของ ARF เช่นเดียวกับกลุ่ม ARF Experts/Eminent Persons Group (EEPs)

4. สถานะล่าสุดของ ARF

4.1 ในช่วงที่ไทยดำรงตำแหน่งประธาน ARF ใน 1 ปีครั้งที่ผ่านมา ไทยให้ความสำคัญกับการปรับปรุง ARF ให้มีประสิทธิภาพและ relevance มากยิ่งขึ้นในการช่วยแก้ไขปัญหาต่างๆ ในภูมิภาค และการส่งเสริมความร่วมมือที่เป็นรูปธรรม เพื่อให้ ARF สามารถเผชิญหน้ากับความท้าทายต่างๆ ในภูมิภาค

4.2 ในการนี้ ที่ประชุม ARF ครั้งที่ 16 ณ จังหวัดภูเก็ต ได้ให้การรับรองถ้อยแถลงวิสัยทัศน์ของ ARF (ARF Vision Statement) ที่จะวางกรอบให้ ARF สามารถเป็นกลไกที่มีบทบาทเด่นชัดมากยิ่งขึ้นใน regional security architecture และสามารถเผชิญหน้ากับความท้าทายของภูมิภาคอย่างมีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้นและเอกสารแผนปฏิบัติการต่างๆ ของ ARF ในด้านการต่อต้านการก่อการร้ายและการบรรเทาภัยพิบัติโดยเน้นการสร้างความร่วมมือที่เป็นรูปธรรม

4.3 ในส่วนของการประชุมรัฐมนตรี ARF อย่างไม่เป็นทางการเมื่อวันที่ 23 กรกฎาคม 2552 นั้น ได้มีการแลกเปลี่ยนข้อคิดเห็นอย่างกว้างขวางใน 2 หัวข้อหลัก กล่าวคือ สถานการณ์ในพม่า และในคาบสมุทรเกาหลีภายใต้บรรยากาศที่สร้างสรรค์ ซึ่งต่างจากการต่อสู้โดยผ่านสื่อในเรื่องของคาบสมุทรเกาหลี โดยเฉพาะระหว่างสหรัฐอเมริกาและเกาหลีเหนือ

4.4 ที่ประชุม ARF ครั้งที่ 16 มีมติให้เจ้าหน้าที่อาวุโสพิจารณาจัดทำ Work Plan on Preventive Diplomacy โดยให้กลุ่มผู้เชี่ยวชาญและผู้ทรงคุณวุฒิของ ARF (ARF Experts and Eminent Persons หรือ EEPs) ช่วยเหลือข้อคิดเห็นในการจัดทำ Work Plan ดังกล่าว ซึ่งจะเป็นอีกก้าวสำคัญที่จะให้ ARF เข้าไปสู่ขั้นตอนของการทูตในเชิงป้องกัน โดยล่าสุดกลุ่มผู้เชี่ยวชาญและผู้ทรงคุณวุฒิของ ARF ได้ดำเนินการร่างเอกสารดังกล่าวแล้วเพื่อนำเสนอต่อที่ประชุม ARF Inter-Sessional Support Group Meeting on Confidence Building Measures and Preventive Diplomacy ระหว่างวันที่ 17-20 มีนาคม 2553 ณ กรุงเทพมหานคร

กองอาเซียน 1

กรมอาเซียน

14 มกราคม 2553

ASEAN Regional Forum Vision Statement

We, the Foreign Ministers of the ASEAN Regional Forum (ARF) Participants, gather today on 23 July 2009 in Phuket, Thailand to celebrate the 15th anniversary of the ARF after its establishment in Bangkok in 1994. Representing Participants located in or with a key stake in the wide expanse of the Asia-Pacific, we chart a Vision for ARF by 2020 and its place in the region to ensure that our peoples can thrive and prosper in a safe, peaceful and harmonious environment. In so doing, we reaffirm our commitments to the principles that have guided our cooperation well over the past 15 years.

Building a Region of Peace, Friendship and Prosperity

1. We see the ARF as a central pillar in the evolving regional security architecture. Taking into account other regional arrangements, fora and cooperative frameworks that have emerged over the years, it is vital for the ARF to significantly contribute to the changing political landscape and evolving regional security architecture and make further efforts to raise its effectiveness.
2. We envision the Asia-Pacific as a region of lasting peace, stability, friendship and prosperity where States and organizations, both within and outside the region, work in a spirit of mutual trust, appreciation and respect to overcome security threats and challenges and prevent escalation of potential conflicts with a view to creating an environment conducive to sustainable development, social progress and improved quality of life for all peoples in the region.
3. We envision a region where States, institutions and other relevant organizations actively cooperate in promoting a culture of peace, tolerance, mutual understanding, respect and dialogue amongst peoples, cultures, religions and civilizations through the sharing and shaping of norms and values.

Guiding Approaches

4. We reaffirm ASEAN's role as the primary driving force in the ARF process. Noting the ASEAN Charter, we are committed to realizing enhanced synergies between the ASEAN Political-Security Community and the ARF. We also pledge close consultations with and the participation, support and cooperation of all ARF Participants in moving forward the ARF process.
5. We commit to move the ARF at a pace comfortable to all Participants in its evolution from the stage of confidence-building measures to the development of preventive diplomacy, while bearing in mind the ultimate stage where we can elaborate approaches to conflict resolution.
6. We envision the accession by all ARF participants to the Treaty of Amity and Cooperation in Southeast Asia (TAC) which contributes further to

the region's long-term peace and stability and testifies to the deeper trust and higher level of cooperation between and among ARF Participants. We recognize the importance of fully adhering to the purposes and principles of the TAC.

Enhancing Cooperation for Action

7. Taking into account the principles and approaches mentioned above, including the UN and ASEAN Charters, we pledge to cultivate and nurture amongst the ARF Participants a habit of constructive dialogue, cooperation and greater transparency on political and security issues of common interest and concern and, as much as possible, to reconcile any differing views among us in order to address and reduce threats to regional peace and security, as follows:

- Strengthen ARF's role in raising awareness on security challenges and intensifying confidence building and cooperation.
- Develop preventive diplomacy in priority areas that directly affect our peoples and that are insurmountable through our individual actions alone, namely those pertaining to non-traditional, transboundary and inter-state security challenges including working towards mutually acceptable early warning mechanisms.
- Make the ARF an action-oriented mechanism that develops concrete and effective responses to the common challenges confronting the Asia-Pacific region, such as terrorism and transnational crime, disaster relief, maritime security and non-proliferation and disarmament, and those that may arise in the future.
- Maintain comprehensive approaches to regional security issues, as appropriate, including developing codes of conduct, guidelines, common standard operating procedures and best practices along with standby arrangements, effective interoperable collective responses and enhanced capability including through joint exercises in specific areas of activity agreeable to all Participants.
- Encourage greater participation in ARF activities by a broad spectrum of agencies and officials including defense and security.
- Develop feasible preventive diplomacy capabilities through, amongst others, norm-building and enhanced channels of communication.
- Promote the role of the ARF Chair including enhancing the Friends of the ARF Chair mechanism that, with the consent of the ARF Participants involved, can help address situations of common concern. The Secretary-General of ASEAN could also serve as a point of first contact in cases of emergency or crisis.

- Develop more advanced institutional features for ARF which could include the development of stronger secretariat support by providing necessary resources to the ARF Unit.

Building Partnerships for Comprehensive Security

8. We envision the ARF developing fruitful partnerships and networks of cooperation amongst various security organizations and fora in the Asia-Pacific region and other regions as well as with international organizations with a view to creating feasible synergies between them on issues of common concerns.

9. We believe that Track II organizations, including the ARF Experts and Eminent Persons (EEPs), ASEAN ISIS and CSCAP, and with the consensus of ARF Participants, relevant accredited civil society groups can provide useful ideas and policy inputs and help raise public awareness of the ARF.

Implementation

To fulfill our Vision, we will develop a plan of action and undertake a regular review of its implementation.
